

KAYBOLAN KÜLTÜR DEĞERLERİMİZ VE TOPLUM(5)

Ticaret Ahlâk'ı Kayboldu

Ekonominin en başta gelen unsurlarından birisi de ticarettir. Ticaret, insanlık tarihi kadar eskidir. Paranın icat edilmediği dönemlerde bile alış-verişler takas usulü ile yapıyordu. Sanayi XVIII. yüzyıl'dan sonra ekonomiye dâhil oldu.

Ticarette dürüstlük, ahlâk ve güven esastır. Günümüzde ticarette ne güven ve de dürüstlük kaldı. Nadiren eskiden ticarette eksik tartı ve ölçü yapılır veya

Dr. Mehmet
Ali UZ

malmın kötüsü altına, iyisi üstüne konarak ancak böyle hile yapılabilirdi. İslâmiyet buna şiddetle karşı çıktı ve ticarete asırlarca güven ve dürüstlük hâkim oldu. Günümüzde böyle mi? Son yıllarda ekmekten suçuğa, süt ürünlerinin bütün imalâtına sağlığa zararlı maddeler katılmaya başladı. Neler katmıyorlar ki, peynire kireç, pul bibere talaş ve kiremit tozu, Antep fıstığına bezelye, tereyağına bitkisel yağ ve patates, yoğurda jelâtin, kaymak

yerine peçete, kıymaya sakatat, hububata taş ve toprak koyuyorlar. Piyasada saf zeytinyağı ve saf bal bulmak çok zorlaştı. Zeytinyağını ucuz nebati yağlardan, arılar ballarını şekerden yapmaya başladı. Arıların önüne şekerli su koyuyorlar, onlar da kolayca alıp alıp bundan bal yapıyor. Yani anlayacağımız arıların bile ahlâkını bozduk. En lüks lokantalarda bile cacığa salatalık yerine karpuz kabuğu rendeliyorlarmış. Yakın zamanlarda kahve çok pahalandı ya, kahveye de kavrulmuş nohut katıp bunu ucuza satıyorlarmış. Bu katılan yabancı ve zararlı maddeler yüzünden insanların sağlığı bozuluyor. Sahte ilaç imalâtının hattı-hesabı yok. Diğer imalâta akla gelmedik şeyler katıyorlar. Hilekârların aklına gelen, şeytanın aklına bile gelmez. Her yıl sahte içki imalinden onlarca insan ölüyor. Bunun da bir türlü önü alınamıyor. Ocak ayı başlarında on sekiz depoya yapılan baskında yüz bin sağlığa zararlı sahte parfüm ele geçiriliyor. İnternette yapılan alış-verişlerde parayı alıyorlar, istenilen mal gelmiyor, gidiş o gidiş. Bu

yüzden ticarete ne ahlâk kaldı ne de güven.

Örfümüzde tacirler arasında dayanışma ve yardımlaşma hâkimdir. Osmanlı'da siftah yapan tüccar ikinci gelen bir müşteriye: "Ben siftah ettim, komşum daha siftah yapmadı, alacağını ondan al" diye gönderirdi. Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de: "Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hâli müstesna, mallarınızı batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin! Ve kendinizi öldürmeyin! Allah size karşı pek merhametlidir" buyurur. Peygamber Efendimizde: "Doğru tacir, kıyamet günü Arş'ın gölgesindedir." Diğer bir hadisi şeriflerinde de: "Doğru sözlü, dürüst ve güvenilir tacir nebiler, sıddıklar ve şehitlerle beraberdir" buyururlar. Eskiden dürüst tacir sattığı malda bulunan gizli bir ayıbı bile alıcıya haber verirdi. İslâm'da ticarete ahlâk ve dürüstlük bu kadar önemlidir.

Birliğimiz Zedelendi

En tehlikeli ve mayın tarlası

gibi bir konuya geldik. Toplumu ayakta tutan en güçlü bağlardan birisi de birliktir. Bu sebeple iç ve dış düşmanlar bu birliği bozmak ve yıkmak için uğraşırlar. Birlik kaybolunca dirliğimiz bozulur. Ondan sonra toplumda karışıklık ve kaos başlar.

Kandille aralarına mesafe koymayan grupların varlığı ile 15 Temmuz darbe girişimi birliğimize yapılan en büyük iki saldırdır. Bunların açtığı yaralar hâlâ kapanmamıştır. Bu iki cereyana karşı Diyarbakır Anneleri'nin dik duruşu, 15 Temmuz'a karşı gösterilen direnç gerçekten örnek davranışlardır. Diyarbakır Anneleri'nin halk tarafından gösterilen ilk dik duruştur. Bunun için önemlidir.

Millî birliğimize saldırıların panzehiri din, dil, vatan ve bayrak birliğidir. Bunların savunulmasında ihmal gösterilmemelidir. Bir de birliğe en büyük destek tarih şuurundan gelir. O da tarihî bilmekle oluşur. Bunun için aydınımızın yakın ve uzak tarihimizi çok iyi bilmesi gerekir.

Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de: "Allah ve Resulüne itaat edin, birbirinize düşmeyin, sonra zayıflarsınız ve zaferi elden çıkarırsınız. Sabredin, kuşkusuz Allah sabredenlerle beraberdir" ve "Hep birlikte Allah'ın ipine sınımsız yapışın; bölünüp parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah gönüllerinizi birleştirdi ve O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Siz bir ateş çukurununun tam kenarında iken oradan da sizi Allah kurtarmıştı. İşte Allah size

ayetlerini böyle açıklıyor ki doğru yolu bulasınız" buyurmaktadır.

Peygamber Efendimiz (sav) de: "Mümin mümine karşı, parçaları birbirini bağlayıp tahkim eden bina gibidir" buyurdu ve (bu bağlılığı göstermek için Resul-i Ekrem) parmaklarını birbirinin arasına geçirip kenetledi.

Bayrak şairimiz Arif Nihat Asya da: "Duvar da bir gedik açmaya bir taşın eskimesi yeter" der. Mehmet Akif merhum da: "Girmeden tefrika bir millete düşman giremez / Toplu vurduka yürekler onu top sindiremez" demiştir.

Biz asırlardan beri hep birliğimize kasteden düşmanlarla mücadeleye ettik. Bizi güçleriyle yıkamayan iç ve dış düşmanlar önce birliğimizi bozmaya çalıştılar. Bunun için birlik ve beraberlikle ilgili atasözlerimiz bizleri bu hususlara karşı uyarıcı niteliktedir.

Yalnız taş duvar olmaz.

Bir elin nesi var, iki elin sesi var.

Birlikten kuvvet doğar.

Nerede birlik orada dirlik.

Baş başa vermeyince taş yerinden oynamaz.

El eli yıkar, iki el birleşir yüzü yıkar.

Bu atasözlerimiz acı-tatlı yaşanan hatıralar sonunda oluşmuştur. Her biri bize ders verici durumdadır.

İsraf Alışkanlığımız

Biz harp, kurallık ve kıtlık görmüş bir milletiz. Yıllar boyu çekilen bu sıkıntılar insanımızı

tasarrufa meyil etmeye alıştırdı. Eskiden her şey bir iktisat ve tasarruf zihniyeti içerisinde sarf edilirdi ve israfa asla yer verilmezdi. Çöpe yiyecek ve ekmek atmak mümkün değildi. Kuru-yan ekmekler biriktirilir bunlar çoğalınca tirit yapılarak yenilirdi. Günümüzde israf çağın en büyük hastalığıdır. En zengininden en fakirine kadar evlerde israfa rastlamamak mümkün değildir. Boşa yanan ışıklar, boşa akıtılan suların haddi hesabı yoktur.

Bizim çocukluk yıllarımızda her evde elektrik yoktu. Beş numara gaz lambasıyla ders çalışırdık. Kadınlar da bir lambanın başına toplanır işlerini bu ışıkta yaparlardı. İktisatlı olsun diye lambanın fitilini lambanın kongurdağının dışına çıkartır fazla gaz harcaması önlenirdi. Eğer lambanın fitili içeride yanarsa fazla ışık verir, fakat çok gaz harcardı. Biz bu günleri gördük...

İsraf ve buna eklenen kurak-

lık yüzünden göl ve barajlarımızda sular azaldı. Suyu azalan ırmaklarımızın ve göletlerimizin sayısı her geçen gün artıyor. Bir tarafta insanlar açlıktan ölümler ekmekler çöpe atılıyor. İşin en acı tarafı da bu insanların hemen hemen tamamının Müslüman olmasıdır.

Bizim hacca gittiğimiz yıllarda hac ve umreler son derece sıkıntılı idi. Sekiz-on erkek bir odada, sekiz-on kadın da bir odada kalırlardı. Yiyecekleri hanımlar hazırlarlardı. Bizim kaldığımız otelin bulunduğu katında bir buzdolabı vardı. Haclıların memleketlerinden getirdikleri yağ, yoğurt, peynir gibi yiyecekler bu dolaba konulurdu. Bunları dolap almadığı için dolabın kapasitesini ipe bağlarlardı.

Günümüzde haç ve umreciler beş yıldızlı otellerde konaklamaya başladılar, açık büfeler moda oldu. Tabak tabak alınan ve yenilemeyen yemekler çöpe atılıyor.

HER GÜN 5 MİLYON EKMEK ÇÖPE GİDİYOR

Bunu haç ve umre zihniyeti ile bağdaştırmak mümkün değil. Aynı âdet bizim lokanta ve düğün salonlarında verilen sabah kahvaltılarında da başladı. Çocuk-çocuk dikkat etmiyor. Herkes tabak tabak yiyecek alıyor, bunların yenmeyen büyük bir bölümü çöpe atılıyor. Düğün salonu olan bir dostum, yazları verdiği kahvaltılarda ortaya koydukları yiyeceklerin yarıya yakının çöpe gittiğini yana yakıla anlatır.

Cenab-ı Hak Kur'an-ı Kerim'de: "Ey Âdemoğulları! Her mescitte ziynetinizi takının güzel ve temiz giyinin. Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez" buyurur. Diğer bir ayeti kerimede de: "Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır ve çaresiz kalırsın" buyrulur. Diğer bir ayet-i kerimesinde de: "Onlar sarf ettikleri zaman ne israf ederler ne de cimrilik, ikisi arasında orta bir yol tutarlar" buyurur. Dinimiz sadece bu konuda değil bütün konularda orta yolu tut-

mayı, işlerimizde ifrat ve tefrite kaçmamayı emreder.

Peygamber Efendimiz de bir hadisi şeriflerinde: "İki nimet vardır ki insanların çoğu onları değerlendirme hususunda aldanmıştır. Sağlık ve boş vakit" buyurur.

Günümüzde en çok israfa kattığımız israf noktalarından birisi de zaman israfıdır. Yapılan bir araştırmaya göre genç ve orta yaşlı insanların günde yedi-sekiz saatlerini cep telefonlarına harcadıkları tespit edilmiştir. Bu gerçekten korkunç bir israf... Eskiden beri insanların yirmi dört saati üçe bölünür. İnsanlar bu yirmi dört saatin sekiz saatini iş için, sekiz saatini uyku için, sekiz saatini de ibadet ve yeme-içme işi için kullanırdı. İnsanlar cep telefonuna ayırdıkları şu yedi-sekiz saati nereden alıyorlar anlamak mümkün değil. Maalesef bu israf günümüzde artarak devam etmektedir.

Dinimiz Müslümanları boş ve lüzumsuz işlerle uğraşmaktan da

şiddetle men eder. Bu konu ile ilgili olarak da Kur'an-ı Kerim'de: "Ve onlar ki, boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler. Boş yere söylenen sözden ve işlerden sakınırlar" buyurur.

Dinimiz israfı haram kılmıştır. Nakşi halifelerinden bir dışçı baba vardı. Bir gün onu şadırvanda abdest alırken görmüştüm. Önce çeşmeyi çok az açtı suyla ellerini yıkadı, avucuna bir avuç su alıp ağzını çalkaladı. Her seferinde ağzından suyu çıkartıncaya kadar diğer eliyle suyu kesiyordu, burnunu yıkarken de böyle yaptı. Yani boşa bir damla su akıtmadı. Onun bu uygulaması Peygamber Efendimizin: "Bir ırmaktan abdest alırken bile, suyu israf etmeyiniz" hadisi şerifine ne kadar uygun düşüyor değil mi? Müslümanlar israf karşısında bu kadar duyarlıdır.

Halife Ebubekir (r.a) Hazretleri: "İnsana nefsinin her istediğini alıp yemesi, israf yönünden kâfidir" buyururken, Hz. Ali Efendimiz de (r.a): "İktisat az şeyi çoğaltır, israf ise çok şeyi azaltır" buyururlar.

İnsanlar kıyamet günü servetini nereden ve nasıl kazandığını, bu servetini nereye harcadığının hesabını verecektir. Bunun için Müslümanların israf konusun da son derece hassas davranmaları gerekir.

Şükür Noksanlığı

Eskiye göre hayat seviyemiz yükseldi, zenginlik arttı, hayat kolaylaştı. Elde edilen nimetlerin haddi-hesabı yok, saymakla bitmez. Buna rağmen şükür azaldı veya tamamen yok oldu. Çağımı-

zın en büyük felaketlerinden birisi şükürsüzlüktür. Şükretmeyen insan mutlu da olamaz. Kur'an-ı Kerim'de: "Bundan sonra artık şükredersiniz diye sizi bağışladık" buyurur ve diğer bir ayet-i kerimede de: "Eğer şükrederseniz size nimetlerimi arttırırım, nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım pek şiddetlidir" buyurur.

Günümüzde felaketler üst üste gelmeye başladı. Önce bütün dünyada küresel ısınma başladı. Bunu depremler, sel felaketleri, orman yangınları, yetmedi salgın bir hastalık çıktı ortaya, o da yetmedi çeşit çeşit varyantlarla salgının şiddet ve zararı daha da ağırlaştı. Bütün bunlar bir tesadüf mü? Düşünmüyoruz hatta bunu söyleyemiyoruz bile. Eskiden toplum bir felaketle karşılaştığı zaman maneviyatı yüksek insanlar bile: "Acaba bu felaket benim hatam yüzümden mi oldu" diye gözyaşı döker tövbe ve istiğfar ederlerdi. Ne büyük anlayış değil mi?

Şükür ile ilgili pek çokta hadisi şerif vardır. Peygamber Efendimiz bir hadisi şeriflerinde: "İman iki kısımdır. Yarısı sabırda, yarısı şükürdedir" buyurur. Diğer bir hadislerinde: "İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükretmez" başka bir hadisi şeriflerinde de: "Bir kimseye bir nimet verilir de onu hayırla yâd ederek dile getirirse, onun şükürünü yerine getirmiş olur. Eğer onu kimseye söylemeyerek gizlerse nankörlük etmiş olur" buyurur. Şükür bu kadar önemlidir. Bu sebeple konuya kısaca temas etme ihtiyacını duydum.

CUMHURİYET İLK MEKTEBİNDEN ÜÇ ÖĞRENCİ

Ahmet
ÇELİK

1924 yılında semt sakinlerinden **Avukat Mehmet Emin Bolay**'ın teşviki ve zamanın Konya Valisi İzzet Bey'in yardımıyla beş derslikli olarak inşa edilen İlkokul, 1923-1924 öğretim yılında "**Cumhuriyet İlk Mektebi**" adıyla eğitim öğretime açılmıştır.

Kırk üç yıl bu haliyle öğretime devam edilen okul, 1966 yılında ihtiyacı karşılayamaz hale gelmesi üzerine, bahçesine beş derslikli ek bir bina daha yapılmıştır. Selçuk Ecza Deposu ortaklarından Nazım Karpuzcu, iki ayrı trafik kazasında kaybettiği kızları Nesrin ve Ayşegül'ün anılarını yaşatmak amacıyla, eskiyen okulun yerine yeni ve modern bir okul yaptırmak için, Konya Valiliğine başvurmuş ve isteği kabul edilen Nazım Karpuzcu, eski binayı 1973 yazında yıktırarak, yerine çok amaçlı bir salon, bir çocuk ki-

taplığı, bir atölye, bir laboratuvar ve 14 derslikten oluşan yeni okul binasını inşa ettirerek 29 Ekim 1974'te Milli Eğitime Müdürlüğüne teslim etmiş, "Nesrin ve Ayşegül Kardeşler İlkokulu" adı altında eğitim ve öğretime açılması sağlanmıştır.

Ayşegül ve Nesrin Kardeşler İlkokulu arşivinde "**Cumhuriyet İlk Mektebine Talebe Sicil Umumi Defteri**" mevcuttur. Osmanlı Türkçesi ile yazılı bu deftere Cumhuriyet İlkokulu'nun 335 öğrencisi kaydedilmiştir.

BERATİ

İlk öğrencinin ismi **Berati Efendi'dir**.⁽¹⁾ Babası Cumhuriyet İlk Mektebi'nin açılmasına vesi-

(1) Mustafa Arıkan Mehmet Berati Bolay'ın doğum ve vefatını (01.07.1914- 12.02.1990) olarak vermektedir.

Cumhuriyet ilk mektebi.

Cumhuriyet ilk mektebi.

le olan **Mehmet Emin Bolay**⁽²⁾ olup mesleği avukatlıktır. Berati'nin annesinin ismi ise **Müzeyyen Hanım**'dır.⁽³⁾

1328/1913'de Kerim Dede mahallesinde doğan Berati Efendi ilk olarak 1922-1923'de Altınçeşme İlk Mektebi'ne kaydolmuş ve 11 Aralık 1926 yılında 26 no.lu nakil ilmühaberiyle Cumhuriyet İlk Mektebi'ne nakil olunmuştur.

1922-1923 yılı 1. Sınıf notları

İlk yıla ait notlar geldiği okul olan Altınçeşme ilk mektebinde olduğundan bu bölümde notları mevcut değildir.

1923-1924 yılı 2. Sınıf notları

Kuran-ı Kerim 10, din dersleri 10, Türkçe 10, musahabat 10, tarih 10, coğrafya 10, hesap 10, eşya dersleri 10, ziraat 10, resim 10, el işleri 10, yekûn: 110.

Terbiye-i bedeniye 10, musiki

(2) Bakınız: Ahmet Çelik, "Kadı, Avukat ve Gazeteci: **Mehmet Emin Bolay** 1884-1961 (Özel Sayı), Akademik Sayfalar, 29 Mayıs 2013, sy.18, s.275-284.

(3) **Müzeyyen Hanım** (1891-1932), Kulluklardan Zehra Hanım'ın kızıdır. Müzeyyen Hanım'ın babası ise gemi kaptanlığı yapan Hacı Yusuf Efendi'dir. Müzeyyen Hanım'dan Mehmet Emin Bolay ile evliliğinden ikisi kız üçü oğlan olmak üzere beş çocuğu olmuştur. Çocukları şunlardır: 1.Fatma Dudu (08.02.1910-?), 2.Emine Hadiye (01.08.1917-18.12.1918), 3.Mehmet Berati (01.07.1914-12.02.1990), 4.Ahmet Kazım (02.03.1915-14.06.1929) ve 5.Mustafa Masum (22.01.1920-28.01.1984.)

Berati

10, hal ve hareket 10, dikkat 10, say ve gayret 10, İntizamperverlik 10. Öğrencinin bu yıla ait devamsızlığı yoktur.

1924-1925 yılı 3. Sınıf notları

Kuran-ı Kerim 10, din dersleri 9, Türkçe 10, musahabat 10, tarih 10, coğrafya 10, hesap 10, tabiat 10, resim 10, el işleri 10, yekûn: 97.

Terbiye-i bedeniye 10, musiki 10, hal ve hareket 10, dikkat 10, say ve gayret 10, İntizamperverlik 10;

Öğrencinin bu yıla ait devamsızlığı yoktur.

طلبة سجل عمومی دقتری

مدرسه:
شماره:

نام و نام خانوادگی:
تاریخ تولد: 20-8-1929
محل تولد:
محل اقامت:

ردیف	نام	نام خانوادگی	تاریخ تولد	محل تولد	محل اقامت	مدرسه	نمره	توضیحات
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20

مدرسه:
شماره:

Cumhuriyet ilkokulu talabe sicili

1925-1926 yılı 4. Sınıf notları

Kur'an-ı Kerim 9, din dersleri 9, Türkçe 8, musahabat 10, tarih 9, coğrafya 9, hesap 9, hendese 9, tabiat 10, resim 8, el işleri 9,

yekûn: 99.
Terbiye-i bedeniye 10, musiki 6, hal ve hareket 9, dikkat 9, say ve gayret 9, İntizamperverlik 10; Devam ettiği günler 177; devam etmediği günler 18; geç kaldığı günler 2.

Masum

1926-1927 yılı 5. Sınıf ders notları

Kuran-ı Kerim 8, malumat-ı dinîye 9, Türkçe 9, musahabat 9, tarih 9, coğrafya 9, hesap 8, hendese 8, tabiat 10, resim 8, el işleri 8, yekûn: 96.

Terbiye-i Bedeniye 10, musiki 9, hal ve harekât 10, dikkat 9, say ve gayret 8, intizam 10.

Devam ettiği günler 188; Devam etmediği günler 2; Geç kaldığı günler 1.

Berati Efendi 20 Ağustos 1927'de okulunu ikmal etmiştir.

MASUM

“Masum” adında küçük kar-

Masum, Cumhuriyet ilkokulu talebe sicili

طلبہ سجل عمومی دفتر		نام و نام خانوادگی		پیدائش		تعلیمی سطح	
ردیف	نام	پیدائش	تعلیمی سطح	ردیف	نام	پیدائش	تعلیمی سطح
1	Masum	1926	5. Sınıf	2	Masum	1926	5. Sınıf
3	Masum	1926	5. Sınıf	4	Masum	1926	5. Sınıf
5	Masum	1926	5. Sınıf	6	Masum	1926	5. Sınıf
7	Masum	1926	5. Sınıf	8	Masum	1926	5. Sınıf
9	Masum	1926	5. Sınıf	10	Masum	1926	5. Sınıf
11	Masum	1926	5. Sınıf	12	Masum	1926	5. Sınıf
13	Masum	1926	5. Sınıf	14	Masum	1926	5. Sınıf
15	Masum	1926	5. Sınıf	16	Masum	1926	5. Sınıf
17	Masum	1926	5. Sınıf	18	Masum	1926	5. Sınıf
19	Masum	1926	5. Sınıf	20	Masum	1926	5. Sınıf
21	Masum	1926	5. Sınıf	22	Masum	1926	5. Sınıf
23	Masum	1926	5. Sınıf	24	Masum	1926	5. Sınıf
25	Masum	1926	5. Sınıf	26	Masum	1926	5. Sınıf
27	Masum	1926	5. Sınıf	28	Masum	1926	5. Sınıf
29	Masum	1926	5. Sınıf	30	Masum	1926	5. Sınıf
31	Masum	1926	5. Sınıf	32	Masum	1926	5. Sınıf
33	Masum	1926	5. Sınıf	34	Masum	1926	5. Sınıf
35	Masum	1926	5. Sınıf	36	Masum	1926	5. Sınıf
37	Masum	1926	5. Sınıf	38	Masum	1926	5. Sınıf
39	Masum	1926	5. Sınıf	40	Masum	1926	5. Sınıf
41	Masum	1926	5. Sınıf	42	Masum	1926	5. Sınıf
43	Masum	1926	5. Sınıf	44	Masum	1926	5. Sınıf
45	Masum	1926	5. Sınıf	46	Masum	1926	5. Sınıf
47	Masum	1926	5. Sınıf	48	Masum	1926	5. Sınıf
49	Masum	1926	5. Sınıf	50	Masum	1926	5. Sınıf
51	Masum	1926	5. Sınıf	52	Masum	1926	5. Sınıf
53	Masum	1926	5. Sınıf	54	Masum	1926	5. Sınıf
55	Masum	1926	5. Sınıf	56	Masum	1926	5. Sınıf
57	Masum	1926	5. Sınıf	58	Masum	1926	5. Sınıf
59	Masum	1926	5. Sınıf	60	Masum	1926	5. Sınıf
61	Masum	1926	5. Sınıf	62	Masum	1926	5. Sınıf
63	Masum	1926	5. Sınıf	64	Masum	1926	5. Sınıf
65	Masum	1926	5. Sınıf	66	Masum	1926	5. Sınıf
67	Masum	1926	5. Sınıf	68	Masum	1926	5. Sınıf
69	Masum	1926	5. Sınıf	70	Masum	1926	5. Sınıf
71	Masum	1926	5. Sınıf	72	Masum	1926	5. Sınıf
73	Masum	1926	5. Sınıf	74	Masum	1926	5. Sınıf
75	Masum	1926	5. Sınıf	76	Masum	1926	5. Sınıf
77	Masum	1926	5. Sınıf	78	Masum	1926	5. Sınıf
79	Masum	1926	5. Sınıf	80	Masum	1926	5. Sınıf
81	Masum	1926	5. Sınıf	82	Masum	1926	5. Sınıf
83	Masum	1926	5. Sınıf	84	Masum	1926	5. Sınıf
85	Masum	1926	5. Sınıf	86	Masum	1926	5. Sınıf
87	Masum	1926	5. Sınıf	88	Masum	1926	5. Sınıf
89	Masum	1926	5. Sınıf	90	Masum	1926	5. Sınıf

deşi de defterde 112. sıraya kayıtlıdır. Masum, 1336/1920 doğmuştur. 26 Eylül 1926'da okula kayıt yaptırmış ve 1931-1932 eğitim öğretim senesinde okuldan mezun olmuştur.

AHMET KAZIM

Cumhuriyet Mektebi "Talebe Sicil Umumi Defteri" 5. Numarada kayıtlı öğrencinin adı Ahmet Kazım'dır. Babası avukat Mehmet Emin Bey "öğrenci velisi" olarak kayıt edilmiştir.

Ahmet Kazım, 1330/1914 yılında Kerim Dede Mektep Mahallesi 91 no'lu evde dünyaya gelmiş ve ilkokula 15 Eylül 1341/1925'te Altunçeşme Mektebi'nde başladı. 11 Aralık 1926'da Musalla Mezarlığı'na bitişik Cumhuriyet İlk Mektebi'ne naklen gitti.

Ahmet Kazım Efendi'nin okuduğu dersler ve aldığı notlar şöyledir:

1923-1924 yılı 1. sınıf notları

Kur'an-ı Kerim 7, din dersleri 7, Türkçe 7, musahabat 7, hesap 7, eşya dersleri 8, ziraat 8, resim 7, el işleri 7, Yekûn: 65.

Terbiye-i bedeniye 8, musiki 8, hal ve hareket 10, dikkat 7, say ve vaziyet 7, intizamperverlik 7.

1924-1925 yılı 2. sınıf notları

Kur'an-ı Kerim 8, din dersleri 8, Türkçe 9, musahabat 8, tarih 7, coğrafya 6, hesap 6, tabiat 7, Resim 7, El İşleri 7, Yekûn: 73.

Terbiye-i bedeniye 7, musiki 8, hal ve hareket 10, dikkat 7, say ve vaziyet 6, intizamperverlik 6

1925-1926 yılı 3. sınıf notları

Kuran-ı Kerim 5, din dersleri

Ahmet Kazım

Ahmet Kazım Bolay'ın mezar taşı

5, Türkçe 7, musahabat 7, tarih 5, coğrafya 5, hesap 5, tabiat 7, Resim 6, El işleri 6, Yekûn: 57.

Terbiye-i bedeniye 8, musiki 9, hal ve hareket 9, dikkat 6, say ve vaziyet 8, intizamperverlik 7.

Devam ettiği günler; 189, devam etmediği günler 6, geç kaldığı günler 3.

1926-1927 yılı 4. sınıf notları

Kur'an-ı Kerim 7, din dersleri

Baba, Avukat Mehmet Emin Bolay

6, Türkçe 6, musahabat 7, tarih 5, coğrafya 5, hesap 5, hendese 6, tabiat 6, resim 7, el işleri 5, yekûn: 67.

Terbiye-i bedeniye 7, musiki 6, hal ve hareket 10, dikkat 7, say ve vaziyet 7, İntizamperverlik 9.

Devam ettiği günler 172/173; devam etmediği günler 18/1; geç kaldığı günler 6.

1928-1929 yılı 5. sınıf ders notları

Din dersi 7, Türkçe 6, yurt bilgisi, tarih 5, coğrafya 5 hesap-hendese 6, tabiat 5, eşya 6, resim el işleri 7, yekûn 54.

Beden terbiyesi 10 musiki 7, hal 10, dikkat 6, say ü gayret 6, İntizam 10,

Devam: 37,

Adem-i devam (devamsızlık): 70 gün.

Talebe Sicil Defteri'ne göre Ahmet Kazım Efendi, 15 Haziran 1929'da tasdikname almıştır. Tasdikname alma sebebini ise Musalla Mezarlığı'nda bulunan şu mezar taşından öğreniyoruz:

Anne, Muazzez Hanım

“Hu, el-merhum ve mağfurun leh

Hadimizade Avukat Mehmet Emin Efendi oğlu Ahmet Kazım Efendi,

Ruhuna Fatiha.

Yaşı: 14, Haziran 1929”

Allah rahmet etsin.

KAYNAKLAR

Cumhuriyet Mektebi, Talebe Sicil Umumi Defteri (Selçuklu Ayşegül-Nesrin Kardeşler İlkokulu Arşivi'nde bulunmaktadır)

Ahmet Çelik, Kadı, Avukat Ve Gazeteci: Mehmet Emin Bolay (1884-1961), Merhaba Akademik Sayfalar, 29 Mayıs 2013, sy.18, s.275-284

Mustafa Arıkan, “Bolay Ailesi'nden Birkaç Zat”, Şehir ve Âlimleri, Konya 2017 s.299-324

Arıkan Mustafa, “Bolaylar”, Konya Ansiklopedisi, C. 2, Konya 2011, s.154-158

PORTRE: 1 / ANADOLU AĞACININ MEYVESİ: SAİM SAKAOĞLU (*)

Şeref
YILMAZ (***)

Kış-yaz dememiş Anadolu'nun bir köşesinde halk edebiyatına dair bir cenk, bir cönk haberi almışsa peşinden koşmuş ve halk edebiyatı bu genç akademisyenin azmi sayesinde bir bilim hâline gelmiştir.

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumak üzere 1987 yılında Konya'ya geldim.

İlk yıl aklımda kaldığı kadarıyla doktora yapmış, yani akademisyen düzeyinde bir veya iki hocamız ya vardı ya yoktu. Diğer derslerimize giren hocaların tamamına yakını öğretim görevlisi, okutman veya araştırma görevlisi konumundaki hocalarımızdı. İlk yıl, edebiyat bölümünün havasını soluyabildiğimizi söyleyemem. Daha çok yüksek lise gibi geçen bir yıldır bu. İkinci yıl doktorasını yapmış hocalar derslerimize girmeye başladılar. Aynı yıl Erzurum'dan gelen Saim Sakaoğlu fakülteye dekan oldu. Dekanlık görevinin yanı sıra Hoca, Halk edebiyatı derslerimize de geliyordu. Dekanlık gibi telaşeli bir görevi yürütürken halk edebiyatı derslerine girmeyi aksatmadı. Gecikmeli de olsa derslere geldiğini hatırlıyorum. O sıralar “İdari görevlerin hocaları araştırma ve derslerden alıkoyduğunu” sık sık telaffuz edişi aklımda kalmış. Saim Sakaoğlu'nun Erzurum'dan gelişi ile fakültenin, özellikle edebiyat bölümünün taze bir kana, yeni bir heyecana kavuştuğunu söyleyebi-

lim. Bunu söylerken “büyüklerin ardından onlarla ilgili iyi şeyler söylemiş olmak” geleneğini yerine getirme hevesinde değilim. Şahit olduğum gerekçelerim var. Bazılarını paylaşmak, tarihe de not düşmek anlamına geleceği için burada kayda girsin. Söyle ki:

Hoca'yı Erzurum'a Mehmet Kaplan gibi mesleğimizin ve bölümümüzün aksakalı sayılabilecek bir otorite göndermişti. Saim Hoca, kendisinden dinlediğim kadarıyla halk edebiyatı alanında Anadolu'ya Kaplan Hoca'nın gönderdiği ilk talebelerdendi. Kış-yaz dememiş Anadolu'nun bir köşesinde halk edebiyatına dair bir cenk, bir cönk haberi almışsa peşinden koymuş ve halk edebiyatı bu genç akademisyenin azmi sayesinde bir bilim hâline gelmiştir. Saim Hoca aslen Konyalıdır. Bundan dolayı Hoca Konya'da yabancılık çekmemiş ve zaman kaybı yaşamamıştır. Konya'ya geldiği yıl, dekanlık görevini yerine getirirken âşıkları da Konya'ya davet etmiş ve bizler için halk edebiyatını görsellikle süsleyerek o zaman için son derece orijinal ve pedagojik bir yöntem kullanmıştır. Bu âşıklar gelip sadece saz çalıp gitmiyorlardı. Bu şairler elinde sazı ile gelip oturduğu zaman Saim Hoca yine hocalığın gereğini yerine getiriyor, açıklamalarla konuya giriş yaptıktan sonra sözü şairlere bırakıyordu.. Örneğin “ayak “ sözünün halk edebiyatındaki anlamını

temrin

AYLIK DÜBÜNCÜ VE EDEBİYAT DERGİSİ / KASIM 2021 FİYATI 20 TL

121
ISSN 1308-3244

anadolu ağacının meyvesi: saim sakaoğlu şeref yılmaz

özbekistan yazarlar birliği üyesi
şair ve yazar nergize esed ile söyleşi
emine bakar

kâbus
tuğba tari

günce notları
hasan parlak

açıklıyor, bunun gelenekteki yerini anlatıyor ve ardından şaire bir “ayak” veriyordu. Hatta çoğu kere bizlere “Ayak vermek isteyen arkadaşımız var mı? “ diye soruyordu. Bizler bu sayede dersi yaşayarak öğreniyorduk. Halk şairleri hem dersler için davet ediliyordu hem de ayrıca yılın belli zamanlarında etkinlikler için geliyordu. Murat Çobanoğlu gibi bugün fani dünyayı terk etmiş olan kudretli halk şairleri bunlar cümlesindedir. Kadirli Âşık Halil Karabulut’tan söz ederken Hoca’nın “badeli şair” kavramını izah ettiği aklımda kalmış olan bir başka ders notudur. Halk edebiyatını Hoca’nın sayesinde yaşayarak öğrenme imkânı bulduk. Saim Sakaoğlu’na gelinceye kadar halk edebiyatı, üzerinde araştırma ve akademik çalışma yapılmaya değer bir alan olarak

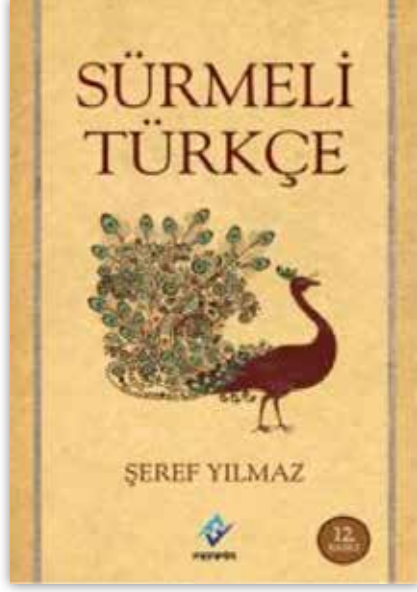
görülmemiştir. Hatta diyebiliriz ki elimizdeki malzeme de ünlü Macar Türkolog İgnos Kunos’un derlediği masallardan ibaretti. Saim Sakaoğlu bu malzemeye Anadolu’nun değişik yerlerinde bulup çıkardığı cönkleri de eklemiş ve halk edebiyatı, edebiyatın içinde bir bölüm ve kürsü haline gelmiştir. Nitekim fakülteye geldiği sene, “Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi” ismiyle bir merkez kurmuş ve gene halk edebiyatı araştırmacıları için malzeme toplamaya başlamıştı. İlk yarıyıl tatiline giderken Hoca bizlere “memleketimizdeki yaşlıların bildikleri şiiirleri, masalları ve hikâyeleri kayda almamız ve yazıya geçirerek ilgili merkeze teslim etmemizi” söyledi. Bu bize halk edebiyatının önemli bir alan olduğunu hissettiren ilk çalışmay-

dı. O zaman bunu o kadar anlamamış olabilirim belki ama şimdi düşünüyorum da o günden bu güne o “merkez” Anadolu’nun dört bir bucagından okumaya gelen yüzlerce öğrencinin malzemelerini muhafaza ediyor. Öyle sanıyorum ki halk edebiyatından doktora yapanlar için çok önemli kayıtların bulunduğu bir yer haline gelmiştir. Hoca’nın Anadolu Efsaneleri, Halk Masalları, Nasrettin Hoca gibi konular da ortaya koyduğu araştırmalar ve eserler, bugün genç araştırmacılar için hâlâ yol gösteren birer kılavuzdur.

Saim Sakaoğlu, dekanlık yaptığı zamanlarda bile öğrencilerle ilgilenmekten geri durmazdı. Onun öğrencilerinden akademisyenliğe intisap edenler bugün; profesördür, dolayısıyla Saim Sakaoğlu da, “hocaların hocasıdır.”

Fakültenin ilk yılından itibaren *Konya Postası* gazetesinde köşe yazısı yazmaya başlamıştım. Hoca o zaman fakültenin dekan idi. Yazı ve edebiyata akademisyenlikten daha çok ilgi duyan bendeniz, makam odasının kapısını mahcup bir tavırla tıklattığımda “Oo! Büyük şair gel bakalım!” diye bir arkadaş gibi mütebessim ve sıcak karşılandığımı bugünkü gibi hatırlıyorum. Fakülteyi bitirdikten bir yıl sonra Türk Cumhuriyetleri bağımsızlığını elde etti. Bana da Semerkant Alishir Nevai Üniversitesi’nde Çağdaş Türkiye Türkçesi dersleri verme imkânı doğdu. İlk yıl yaz tatiline geldiğimde memleketten önce Hoca’ya uğramıştım. Özbekistan’da Üniversitede ders verdiğimi öğrenince çok daha yakından ilgilendi ve memnun oldu. Bu Hoca cephesinden bakınca atılan tohumun ilk meyvesi demekti.

Daha sonraki yıllarda biraz zamanın getirdiği meşguli-

yetler biraz da benim sürekli yurt dışı-yurt içi yer değiştirip durmamdan kaynaklanan sebeplerle Hoca ile olan iletişimim kesintiye uğradı. 2008 yılına kadar geçen yaklaşık on beş yıllık bir süreçten söz ediyorum. 2008 yılında *Temrin* edebiyat dergisinin hazırlayacağı Nasrettin Hoca özel sayısına yazı istemek için Hoca’yı aradığımda şöyle dedim: “Hocam ben eski öğrencilerinizden birisiyim. Hatırlamazsınız, adım Şeref Yılmaz.” İsmimi söyleyince Hoca her zaman ki zerafetiyle “Evladım sen şair değil miydin? Şiir kitabın vardı senin, değil mi?” O zaman hem Hoca’nın hafızasına bir kere daha hayran kaldım hem de hâlâ hatırdaki kalmanın mutluluğunu yaşadım.

Son tahlilde şunu diyebilirim: Saim Sakaoğlu, bu memleketin yetiştirdiği önemli bir bilim adamı ve akademisyendir. Kökü bu topraklardadır ve bu toprakların türküsünü söyleyen bir insandır.

(*) *Temrin* Aylık Düşünce ve Edebiyat Dergisi (İstanbul), 121, Kasım 2021, 13-14.

(**) Edebiyat öğretmeni, yazar ve yayınevi sahibi (İstanbul).

Kamil
UĞURLU

MERHUMU NASIL BİLİRDİNİZ? (10)

EMİRE

“Bu kadın öldü gitti diyecekler.. Hayır, o kadın ölmedi.. Kadir nurlarına karıştı. Gerçi bilenlere her gün kadir'dir.”

SÂMİHÂ AYVERDİ (Vefatından bir gün önce dostlarına yaptığı bir sohbetten)

Bir “rahmanı sadâ” sahibiydi Sâmîha Anne. Bir “Tefekkür Emiresi”ydi. Hakk’a yürüdü. Onunla birlikte dağlar-taşlar yürüdü.

Her zaman ilâhi, daima destan ve illâ hakikat, her daim hakikat olan sesini, elbette Hz. Yesevi'den devralmıştı. Anadolu'nun ve bütün Türk illerinin mânevî fethini tamamlamak üzere misyon almış, tutuşturulmuş bir meşaleydi. Bir ümit meşalesiydi. Hakka ve hakikate hasret islâm dünyası için muhteşem bir fecr müjdecisiydi. Hakk’a yürüdü. Dağlar ilen taşlar ilen yürüdü. Bir kadir gecesi şereflendirdiği dâr-ı dünyayı, yine bir kadir günü terketti. Dâr-ı bekââyâ geçti. Kadir nurlarına karıştı.

Kalemiyle, hayatıyla, ailesiyle ve çevresiyle kendini eksiksiz, vatanının ve imanın emrine vermiş veliler zincirinin göz kamaştırıcı bir halkasıydı Sâmîha Anne. Hz. Türkistanî'den bu yana Hz. Yunus, Hz. Mevlâna, Hz. Hacı Bektaş, Hz. Hacı Bayram silsilesinin, tevazu ve mahfiyet içindeki eriydi. O bir sultandı. Kendini nefer bilirdi.

Şuurlanmış bir imanın tavizsiz, fakat olanca güzelliğiyle fiilen yaşadığını biz onda görmüştük. Tevhid ve din şuuru, iman şuuru, onun şahsiyeti içinde o derece erimiş uzviyet olmuştu ki, onu sadece görmez, aynı zamanda hissederdiniz.

Dr. Alibeyoğlu'nun isabetle söylediği gibi, “bu tevhid, din-iman şuuru onun şahsiyeti içerisinde o kadar dağılmış ve yayılmış bir haldeydi ki, çay bardağı içinde eriyip de şekli kaybolan şeker misâli, adetâ görülmez, fakat tadı fark edilir durumdaydı. Bu hal, nazari bir din anlayışının değil, şuurlanmış bir imânın fiilen yaşanması demektir.

Ancak böyle bir vahdetçi görüşe sahip olan insanlardır ki, “her şeyde O'nun birliğine delâlet eden bir işaret vardır” nüktelerini terennüm edip durmuşlardır.

Nitekim o, insanları karşısına alıp kuru nasihat etme yolunu seçmemiş, aynen Hz. Peygamber'in (s.a) yaptığı gibi, hayatın gerçekleri içinde ve yeri geldikçe söylenmesi gerekeni söylemiş, gösterilmesi icâb edeni de işaretleyip geçmiştir. Bazan bir çınarı konuşturmuş, bazan bir minareyi dillendirmiş, yeri gelmiş bir konağı, yeri düşmüş bir mahalleyi, sırasında bir meyhaneyi, sırasında bir dergâhı, kâh bir zalimi, kâh bir âlimi nutka getirmiştir.

Esasen Hz. Mevlâna başta olmak üzere, büyük kütleleri tevhid mihveri etrafında canlı ve uyanık tutma vazifesini üstlenmiş islâm büyükleri, öteden beri bu yolu seçmişlerdir.”

Bu vazifesine ilâhi göçünün son gününe kadar devam eylemiştir. Sâmîha Anne, Kadir gecesinden, yani Hakk'a yürüdüğü günden üç hafta öncesine kadar yine günde on saat çalışıyordu. O inanılmaz güzellikteki tavır ve üslubunu aynen devam ettirerek. Kalemini, “bir ibâdet vecdi” içinde ve- Yaratan'ı hep kalbi ve beyini içinde tutarak...